

Stanko Mihev in
Ida Oderlap Kranjc¹

Prvi impresivni
pogledi na skalne
vrhove pogorja
Prokletij

Foto Stanko Mihev

Popotovanje *penzionistov*

Po "ravninah" Črne gore

Počasi sem se zavedal, da se bo čez tri leta, leta 2024, tudi zame končalo dolgo obdobje. Obdobje, ko hodiš na delo in doprinašaš sebi ter družbi, da lahko deluje. V možganih se mi je ustvarjala barvna slika, kako bom po koncu delovnih let v obdobju brezmejnega časa šel na kakšno posebno popotovanje. "Malo bolj na trdo", kot nekoč, ko sem bil še mlad ...

Pritegnil me je časopisni prispevek o planini Sinjavine (Sinjajevina), ki me je očarala s svojo lepoto in prostranostjo. Vtisnila se mi je v spomin in vedno pogostejše sem se "spotikal" ob podatke, ki so kar prihajali in prihajali od bog ve kod, kot da bi jih privlačil s svojimi mislimi. Našel sem prispevek o tem, da želi vojaška organizacija NATO Sinjavino uporabiti kot poligon za izvajanje svojih vojaških manevrov. Domačini, planinci in drugi ljubitelji narave so se uprli in organizirali zaščitne akcije. S tabori in prisotnostjo na visoki planoti so prepričevali vlado Črne gore, da NATU prepreči uničiti prekrasno pokrajino. Veseli me, da so začeli Črnogorci varovati svojo prečudovito naravo.

Lepote planine Sinjavina in želja po tistem prvin-skem popotovanju so odločile, kako bom zaključil svoje delovno obdobje: s podobno mislečimi prijatelji bom prepešal Črno goro od zahodne državne meje (Durmitor) do kosovske meje. Vsekakor lep zalogaj.

Moje vodilo je bilo iskanje optimalnih prehodov čez planinske masive s čim manjšimi višinskimi razlikami. Najstniško razposajeni in po svoji spontanosti prepoznavni prijatelj Manjana se mi je navdušen pridružil in na pot povabil še svojega prijatelja z besedami: "Pojdi z nami v Črno goro, hodili bomo po ravnini in spali bomo v kočah." Ni čudno, da ni niti dobro razmislil, ampak samo navdušeno pritrdil, da gre z nami. Sam pri sebi pa sem se hihital: "Lepo prosim, hoditi po ravninah v Črni gori!?"

Z večino običajnih stvari, ki so del vsakdana (hrana, voda, prenočišča ...) se med načrtovanjem nisem ubadal, ker iz svojega delovanja v gorah vem, da če imaš že med pri

previsnimi stenami in z akumulacijskimi jezери za hidroelektrarne so nas navdajale z občudovanjem. Po ozki cesti, vklesani v skale, smo se skozi zaporedne temne predore dvigali na travnate pašnike vznožja pogorja Durmitor. V Žabljaku smo začutili dih planin s pašniki, kravami in ovci.

Priprave

Mihova zamisel v enem kosu prehoditi državo od Žabljaka do tromeje med Črno goro, Albanijo in Kosovom, je bila precej drzna in nalezljiva. Sploh ker si jo je zamislil čez planinska območja Sinjavino, Moračke planine, Maganik, Komovski masiv ter del Prokletij. V vsaki gorski skupini je s koordinatami

določil imena vrhov, planin, krajev in katunov ter jih povezal v pot.² "Možne poti in prehode bomo iskali sproti," je zaključil svoj načrt popotovanja. Pred odhodom smo se dogovorili, da bomo dnevno hodili sedem ali osem ur in skušali prehoditi vsaj dvajset kilometrov. Vsak si je po lastni presoji in željah nabavil hrano za vsaj deset dni, dnevno količino vode in drugo opremo: od šotora, ležišča do kuhinje. Kako in kje se bomo oskrbovali z vodo, je bila čista neznanka, upali pa smo na pastirje in dodatno oskrbo pri njih, ne le z vodo, ampak tudi s hrano. Za prečiščevanje

² Katun se v Črni gori imenuje planšarija (gorski travnik), kjer imajo bivalne objekte in staje, živali pa se pasejo v okolici.

*Planina Lola,
cesta proti Bučvi
na Javorju
Foto Ida
Oderlap Kranjc*

vode smo uporabljali športne plastenke AquaVallis z vgrajenim mikrobiološkim filtrom. Prav tako je vsak sam poskrbel za prvo pomoč, pred odhodom smo si priskrbeli še manjšo količino priporočljivih zdravil.

Naselje Žabljak

V Žabljaku je iz kombija izstopilo sedem popotnikov z velikimi nahrbtniki v dokaj nenavadni sestavi in postavi. Starostni razpon je bil od trideset do sedemdeset let – prevladovali so *penzionisti*. Združevala nas je želja spoznati znane in neznane pokrajine Črne gore ter svoje zmogljivosti med iskanjem poti s težkim nahrbtnikom na ramah.

Prvi dan smo se sprehodili od Crnega kleka do Bosače, obiskali Zminje ter Crno jezero in zaključili na Pitominah, kjer smo prespali v planinskem domu Nevideno. Vso noč je deževalo, prebudili smo se v mokro, a delno jasno jutro. Po dobrem in obilnem zajtrku – še za mizo – smo oprtali nahrbtnike in ob osmih krenili na pot. Te jutranje ure odhoda smo se držali potem vso pot. V Žabljaku smo se ustavili v trgovini, da smo nabavili, kar smo še potrebovali. Pred njo so se sem in tja preganjali trije mladi simpatični psički, njihova mati pa je stala ob strani. A glej ga zlomka! Psička nam je začela slediti in ni se več ločila od nas. Poimenovali smo jo Ninaša, saj smo vsakemu, ki smo ga srečali, morali pojasnjevati, da ni naša in da se nam je prostovoljno pridružila.

Pastirja Miljena in Pero

Pot nas je vodila po planjavah Sinjavine po označenih kolovozih proti naselju Njegovudi. Šotore smo si po sedemnajstih prehojenih kilometrih postavili precej stran s poti v bližini Zminičkega jezera. Dan je bil preizkus vztrajnosti in zmožnosti prenašanja teže, kakršne nismo vajeni, preizkus uporabe filtrov za vodo in spanja v šotoru. Vodo smo našli v opuščnem vodnjaku in pili prefiltrirano. Bojazen, da filtri mogoče le niso tako učinkoviti, kot trdi proizvajalec, je bila neupravičena. Večer in noč sta minila brez dežja, to pa je bila tudi ena izmed redkih noči na vsej poti, da nam ni zmočilo šotorov.

Pastir Pero na
planinski planoti
Sinjavina
Foto Stanko Mihev

Nadaljevali smo proti osrednjemu delu Sinjavine, zapustili kolovoze in s pomočjo navigacije Mapy.cz iskali prehode čez vzpetine. V tem soparnem, delno oblačnem dnevu smo med potjo opazili kar nekaj kač strupenjač, tako da so t

sonce in nas obdarilo z mavrico. Vse okrog nas se je kopalo v prelepi svetlobi zahajajočega sonca. S pogledom nazaj smo zajeli celotno prehojeno pot po Sinjavini, ki je žarela v večerni svetlobi.

Pri Čedu smo se odžejali s pivom, tudi rakije nismo smeli odkloniti, in se oskrbeli s pitno vodo. Pogovor se je vrtel okrog razvijajočega se turizma v tem delu Črne gore ter o možnosti turne smuke. Čedov oče nam je zaigral na gusli in zapel črnogorsko narodno pesem. Utrujenost in prehojeni kilometri so naredili svoje in kmalu smo se zavlekli v šotore.

V lepem sončnem jutru smo poiskali pot čez pašnike proti prelazu med Velikim in Malim Zebalacem ter čez planje na sedlo med Velikim in Malim Žurimom na Zagarački katun, kjer nas je že od daleč pozdravil pasji lajež. Ob katunu so nas pastirji povabili na obvezno rakijo, kruh in domači sir. Zelo so nas bili veseli, saj se redko zgodi, da skupina pohodnikov po brezpotju prečka njihovo planino. Tudi nam je oddih prijal, še bolj pa vsa okrepčila. Povedali so nam za pastirsko pot proti Kapetanovemu jezeru in nam tako prihranili kar nekaj odvečnih kilometrov. V poznih popoldanskih urah se nam je odprl prekrasen pogled na dolino s Kapetanovim jezerom in nahrbtniki so naenkrat postali malce lažji, noge pa manj okorne.

Okolica Kapetanovega jezera je poleti turistična zanimivost za pohodnike, še bolj pa – žal – za novodobne štirikolesnike. Namestili smo se v edinem že odprtem gostišču Domačinstvo Bulatović – Kapetanov Konak, dobili dobro večerjo in spanje pod streho, kar je še kako prijalo, saj se je ponoči razdivjalo pravo neurje s sodro, vetrom in dežjem. Privoščili smo si blagodejen dan počitka, pogumni so se skopali v jezeru, vsi pa smo se umili in oprali najbolj umazana oblačila. Goran nas je pogostil z izvirno domačo hrano, med drugim s kačmakom, to je kašasta jed iz krompirja z dodanim sirom in kajmakom, ki jo je ponudil s svežim kislim mlekom. Nahrbtnikom smo dodali malce teže z doma pečenim kruhom in mladim sirom.

Gorouje Maganik

S Kapetanovega jezera smo se spustili v Velje Duboko, kjer smo zapustili uhojeno pot in ob strugi Reč

*Kraški pojavi na
Treštenem vrhu,
1980 m, v pogorju
Maganik
Foto Stanko Mihev*

da tam vladajo kače. Vrnili smo se na sredino pobočja in Maja je sama odšla naprej iskat možni prehod. V veselje in olajšanje vse skupine ga je našla in čez kamnite sklade smo se prebili do Zabrdskega do in naprej do opuščenega katuna Zabrdje z zaraščenim pašnikom. Vode ni bilo nikjer, se je pa pripravljalo na dež. Zelo utrujeni, a zadovoljni, da smo še pred temo prišli do katuna, smo se skrili v šotore. Boris je kot pravi tabornik iz folije izdelal lovilnik vode in zjutraj smo se vsi oskrbeli z vodo iz njegovega zajetja.

Pogorje Maganika smo čez 1800 metrov visoko sedlo Štrbina prečili do katuna Maganik in naprej do Planinskega doma Maganik, kjer smo upali, da bomo prenočili. Upanje se ni izpolnilo, dom je bil zaprt, a okolica je bila lepo urejena, z lesenimi mizami in klopmi, zunanjo vodo na pipi in umivalnikom ter celo prho in straniščem. Ponoči je spet močno deževalo. V neposredni bližini šotora sva z Majo slišali divje prašiče, Ninaša je prestrašeno cvilila in se zavlekla tesno ob najin šotor. Prebudili smo se v krasno, jasno jutro. Štirje smo se po delno markirani in zmerno zahtevni poti povzpeli na Trešteni vrh, 1980 m. Med skalnimi balvani in policami smo iskali svoje prehode. Z vrha se nam je ponudil prelep razgled na zelo razčlenjen greben Maganika, na že prehojeno pot ter na pot, ki nas je še čakala.

Med vračanjem sva z Majo ob samotni hiši pozdravili domačina. Izkazalo se je, da je Tihomir oskrbnik Planinskega doma Maganik in gorski vodnik. Bil je nadvse prijazen in gostoljuben, pri njem smo se odžejali, oskrbeli s kruhom, mladim sirom, podaril nam je buteljko črnogorskega vina, krompir, čebulo in paradižnik. Hotel je dodati še kozarec medu, a smo ga morali zavrniti. Komaj smo mu dopovedali, da vse,

kar potrebujemo, nosi vsak sam na svojem hrbtu, pri čemer je vsaka dodatna teža zares popolnoma odveč. Ponudil nam je prenočišče v koči, tudi večerjo bi pripravil, in za trenutek nas je v

Petrovičih. S tem si skrajšamo pot po asfaltu za dobrih deset kilometrov. Seveda smo upoštevali nasvet domačinke in se podvzivali v hrib in po dobrih treh kilometrih prisopihali do cerkvice v Ožezih. Tu se je cesta, nato steza po nekaj deset metrih končala in prišli smo v gozd makije, neprehodnega grmovja, robidovja, šipka in visokih trav na kraškem terenu. Dobro uro smo iskali možne prehode, se vračali na izhodišče, ponovno poskusili in se na koncu odločili, da je preveč tvegano. Vrnili smo se do vasi Kopilje in po asfaltu prikorakali do Perovičev, kjer smo se ob pogledu na strmo, skalno pobočje, poraščeno z makijo, oddahnili, da smo se v Ožezih obrnili, ter nadaljevali pot po asfaltni cesti vse do Gornjih in Donjih Mrk.

Med potjo so se odprli pogledi na južni, nižinski del Črne gore z glavnim mestom Podgorico, zobali smo zrele murve in tudi češnje so se našle. Proti večeru smo prispeli v Bioče. Ob hišah je bilo veliko psov, nekaj privezanih, nekaj jih je pa prosto tekalo okoli, tako da je Ninaša imela obilo težav z izogibanjem in tekanjem z ene strani ceste na drugo.

V Biočah smo se nadejali večerje v gostilni, spanja pod streho, prhe in nabave hrane. Res smo potešili lakoto in žejo v edini gostilni v kraju, prenočišča pa ni bilo, morali smo se napotiti v pet kilometrov oddaljen hostel, ki ni bil zagotovo odprt, pa še popolnoma stran od naše poti je bil. Začelo je deževati, takoj ko smo zapustili Bioče, zato smo prvega domačina, ki smo ga srečali, vprašali, kje bi lahko postavili šotore. Pokazal nam je travnik na ravnici nad bistro reko Moračo in tik pred najhujšim nalivom smo se zavlekli v šotore in spalne vreče.

Uas Korita

Noč je bila vroča, soparna, polna brenčanja komarjev in hrupa vozečih kamionov, se je bilo pa zjutraj tem boljše okopati v mrzli Morači. Spet smo bili povabljeni na zajtrk, tokrat k domačinu Saši, ki nas je pogostil z burekom, kavo, rakijo in češnjami, ki smo jih sproti obirali z drevesa. V Bioču se je naša skupina razdelila, Fižola in Marko sta imela čez nekaj dni let iz Podgorice do Ljubljane, Manjana in Boris pa sta ugotovila, da je bilo pešačenja dovolj in da si b

Močvirno področje z
vrhom Mali Starac,
2061 m, v ozadju
Foto Stanko Mihev

troviča gore. S pomočjo aplikacije nam je uspelo najti staro zaraščeno pot, ki je ob vznožju pobočja prešla v gozdno vlako in na koncu v gozdno cesto, ki nas je privedla do katuna Mojanska rijeka. Ob leseni hiški blizu potoka smo postavili šotora, pod nadstreškom pa si uredili kuhinjo. V neposredni bližini je bil čist, bister izvir vode. Naseljen je bil en sam katun. Miha se je odpravil na obisk k domačinu in kmalu sva se mu pridružili še z Majo. Gostoljubno nas je sprejel z obvezno rakijo in nam omogočil polnjenje telefonov. V jasnem, sončnem jutru smo se napotili proti katunu Surdup. Na izhodišču smo kar dvakrat zašli, v tretjem poskusu pa smo našli zaraščeno, slabo uhojeno pot po planini čez Škale do katuna Mojan. Tu se je odprl pogled na prelepo gorato pokrajino Komovskega masiva, cvetoča travnata pobočja Malega Mojana. Čredo konj, ki se nam je približala, je Ninaša z laježem pregnala. Hodili smo po pastirskih poteh, med pašniki in melišči nad Latinskim katunom do Prevoja Sjedlo, 1897 metrov visoko. V tem dnevu smo opravili 1250 višinskih metrov vzpona. Med hojo po travnatih zaplatah je Majo nase s sikanjem opozoril modras. Hiter umik je vse rešil strahu, smo pa potem precej oprežnejše stopali med travami in kamenjem. Šotora smo postavili na sedlu, od koder smo s pogledom zajeli ves Komovski masiv, v daljavi pa so se videli obrisi zasneženih Prokletij. Vstopali smo v pogorje skupine Visitor.

Jutro je spet prineslo oblake, a bilo je vsaj manj vroče. S prečenjem pobočja po opuščeni graničarski stezi – po grebenu je pot potekala na meji z Albanijo – smo prišli do Asanačkih vrat na višini 1971 metrov, kjer se je v jarkih in ulekninah še zadrževal sneg.⁵ Šli smo čez Lekino rupo, se spustili na Šarovo Brdo in se pod Kutsko glavo, 1684 m, po pašnikih, malo po gozdu, čisto na koncu pa po sveže shojeni konjski stezi spuščali v dolino Kutu. Tudi Kutijci nas niso razočarali. Domačin nam je postregel s pivom in dal vsakemu

eno še za popotnico. Iz doline smo se povzpeli po zapuščenem kolesarski poti čez Ružin do in Lipovačke livade ter se ponovno gibali ob meji z Albanijo. Sledil je spust v Lijevi Grnčar, od koder smo po desetih kilometrih glavne asfaltno ceste pri

Peaks Of the Balkans in nekaj besedila.⁶ Po opisu poti in pogledu po okoliški pokrajini verjamem, da mora biti opisano popotovanje enkratno. Priporočam.

Kar naenkrat je pred mano s soncem obsijan ogromen mejni kamen med Črno goro in Albanijo. Steza me vleče na albansko stran. Greva po njej, saj si pred leti še v sanjah nisem mogel predstavljati, da bi meni nič tebi nič hodil po ozemlju Albanije. Vsekozi se vidi, da je to bila graničarska pot. Po urah prijetne hoje prideva do sedla Vratnica. Vzpenjanje na drugi strani med borovci je sprva počasnejše, utrujena sva, in ko zagledam potoček, začnem oprezati za mestom, kjer bi postavil šotor. Kljub visoki kalužnati travi si izberim primerno mesto. Ninaša si pripravi prostor, kjer bo prespala noč, blizu šotora. Počasi se dela tih večer. Sence so vedno daljše in gozd postaja bolj in bolj temačen. Ker nisem velikokrat sam v divjini, se mi v možgane navleče nekakšna vznemirljiva tesnoba. Noč ima svojo moč! Takšne noči pa te pripravijo na naslednje dogodivščine.

Jutro. V jutranji svetlobi je vse drugače. Nočna tesnoba izpuhti, izgine kot meglena koprena. Po poti prihajajo prvi spočiti popotniki. Ne opazijo naju. Pospravim šotor; pripravim okusen zajtrk, Ninaša dobi za povrh nekaj pasjih briketov. Ida jih je nabavila v Gusinju.

Težak nahrbtnik namestim na razbolele rame in tako bo ves dan. Vsekozi je pot lepo speljana, saj so to nekdanje poti domačinov. Speljali so jih z občutkom in z najlažjimi prehodi. Vodi me proti planini Dobërdol, 1808 m, sonce pripeka, vsaka najmanjša senca je dobrodošla. Mimo vrha Tromeda, 2366 m,⁷ in po travnatem pobočju navzdol prideva do prelaza Qafa e Bogiqes, 2095 m. Ob prvem pogledu na prelaz s kratko rjavkasto gorsko travo se mi zdi, kakor da nisem na našem planetu. Tako nekako si predstavljam nebesa, v katerih je možno, da obstaja prav takšen prostor za tabor. Na sedlu vidim, da ga krasi tekoča voda. Zdaj verjamem, da nebesa obstajajo. Da večer ostane čaroben, pomaga še pisan sončni zahod. Telo je prijetno utrujeno. Vetrček rahlo pihlja in oči se zaprejo za prijeten spanec.

*Konec potovanja.
V bližini je
neoznačena
kosovska meja.*

Foto Stanko Mihev

Danes bo pester dan. Pot POB zavije levo čez sedlo in naredi ogromen ovinek. Temu bi se rada izognila. Da ne izgublja višine, morava zaviti desno čez strmo pobočje nad Muhaomerovičevem katunom, poraščenem z visoko gorsko resasto travo in krhlimi skalami vmes. Že dolgo ni nihče hodil tod. Če človek vztraja, čeprav je tempo počasen, se vendarle prikaže nazobčan greben, po katerem poteka nekoliko boljša pot. Saharski pesek še vedno zastira bližnje vrhove. Ves dan ne srečava žive duše. Spet imam prijeten, globok občutek samote in doživljanja lepote pokrajine. Malokje še lahko to doživiš. Še krav in ovac ni. Med popotovanjem smo ugotovili, da je veliko gorskih katunov že dolgo zapuščenih in da propadajo. Hrano danes pač kupuješ v trgovinah in tako imaš manj težav.

Psička hodi pred mano, kakor bi mi kazala pot. Le na križiščih nekoliko obstane, da vidi, kam grem. Še zadnji višji vrh Starca, 2426 m, je za nama in noge se spočijejo med dolgim spustom do sedla Qafa Čakor, 1859 m, kjer spet postavim šotor. Čez sedlo poteka široka asfaltna cesta proti Kosovu. Večeri postanejo

prijetni, ko žgoče sonce zaide. Počasi se zavem, da je jutri zadnji dan potovanja po črnogorskih hribih. Veke pokrijejo oči in prikrade se spanec.

Psička je ponoči renčala. Le kdo je kolovratil okoli najinega tabora? V čarobnem jutru je vse umirjeno in sonce vzhaja kakor vsak dan. Tudi to je doživetje! Ozračje je mirno, saharkega peska ni več. Le kam je izginil? Mogoče so ga odpihnili višinski vetrovi ... Vrhovi planin so ožarjeni z blede oranžno barvo, ko si spet oprtam težak nahrbtnik. Ker je star, nekdanji sem ga uporabljal za alpinistične vzpone, so se pokazale kritične točke in na več mestih se je natrgal. "Še malo vzdrži, tudi meni ni lahko. Tudi jaz se moram potruditi!" ga nagovarjam. Dve uri hodiva po zaraščeni poti, ki včasih izgine in se spet prikaže. Popotovanje se končuje, zato me nič ne moti ali moti.

Kar naenkrat se pred